

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОБРАЗОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Волкова В. А., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, канд. пед. наук, доцент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи;

Федорова Г. П., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, здобувачка вищої освіти другого рівня (магістерський)

Дитяча обдарованість є одним з найцікавіших і загадкових явищ природи, але цей феномен є менш вивченим і найбільш суперечливим з точки зору визначення поняття.

Обдарованість довгий час розглядали як божественний дар і лише в середині ХІХ століття сформувався уявлення про його спадкову природу. За цей час проблемою обдарованості займалися багато учених, у більшості своїй зарубіжних: Дж. Гілфорд, А. Торренс, Е. Ландау та ін. Багато що висвітлили у феномені обдарованості дослідження Н. С. Лейтеса, А. М. Матюшкіна, А. І. Савенкова.

Проте особливу увагу дослідники приділяють діагностиці і розвитку здібностей дитини, але, як правило, випускається із виду виховний аспект: справа у тому, що обдаровані діти не тільки відрізняються від інших дітей, але також несхожі і між собою, для кожної обдарованої дитини існує свій індивідуальний темп розвитку. Тому для них особливо важливим є індивідуальний підхід у навчанні, вихованні, спілкуванні і просто у повсякденному житті.

Обдарованість можна потрактувати як сукупність задатків, що визначають межі розвитку, ці задатки залежать від впливів довкілля, а також змінюються у процесі освітньої діяльності.

Отже, говорячи про дитячу обдарованість, мають на увазі складний сплав генетичних особливостей і впливів зовнішнього середовища. Організм наслідує не ознаку як таку, а тільки здатність формувати цю ознаку в певних умовах середовища. Спадковість створює лише межі для розвитку здібностей, а реалізація здібностей залежить від освітніх чинників. Чинники середовища можуть повністю компенсувати або, навпаки, нівелювати дію спадковості. Таким чином, на розвиток обдарованості, як і на розвиток в цілому, впливають природні передумови у взаємозв'язку з умовами довкілля.

Дитячий вік характеризується легкістю звикання до незвичного, рухливістю уяви. Дитинство відрізняється безперестанними творчими спробами, мимовільними і життєво потрібними. Дошкільника важливо включати в різноманітні види діяльності, уникаючи ранньої спеціалізації, дозволити проявитися і розвинутися усім його задаткам і схильностям.

На основі аналізу змісту навчання і виховання, відмітних вікових особливостей дошкільнят, специфіки особистісного розвитку обдарованих дітей (Н. В. Квач, Т. С. Комарова, А. І. Савенков), нами були виділені наступні напрями роботи з розвитку художньої обдарованості:

1. Розвиток креативності: цілеспрямований розвиток творчої активності і нестандартного підходу до вирішення проблеми.

2. Формування образотворчих умінь і навичок, навчання різним способам і техніці зображення предметів і явищ.

3. Збагачення уявлень про навколишній світ, розвиток сприйняття, образного мислення, уваги, пам'яті, виховання «подиву», почуття захоплення буденними речами.

4. Розвиток емпатії, виховання доброзичливості, вміння домовлятися і поступатися, подолання егоцентризму.

Індивідуальний підхід – здійснення педагогічного процесу з урахуванням індивідуальних особливостей дитини, що значною мірою впливають на її поведінку в різних життєвих ситуаціях. Сутність індивідуального підходу виявляється в тому, що загальні завдання виховання, які стоять перед педагогом, вирішуються за допомогою педагогічного впливу на кожну дитину, виходячи зі знання її психологічних особливостей і умов життя.

Програма складається із занять, що включають: словесні, дидактичні, рухливі ігри, пантоміми, спостереження, бесіди, читання художньої літератури і власне заняття з образотворчої діяльності.

Для розвитку художньої обдарованості потрібне проведення не лише спеціальних занять, тому для цієї конкретної групи дітей ми визначили декілька додаткових напрямів роботи :

1. Спеціальні заняття – індивідуальні або малими групами – на вдосконалення і закріплення умінь зображувати ті або інші предмети залежно від індивідуальних рекомендацій.

2. Розвиток словесної творчості, словникового запасу і уміння відстоювати власну точку зору, аргументуючи її. Використовуючи наступні завдання: оповідання по картинці, складання казок, колективні ігри «буриме», словесні вправи.

3. Зняття тілесних затисків, розвиток емпатії, згуртованості групи, усидливості, формування концентрації уваги. Вирішувати дані завдання допоможуть ігри – рухливі, сюжетно-рольові, ігри з правилами, дидактичні.

Зразкові завдання :

Вгадати за виразом обличчя (картинки, інша дитина, доросла) настрій.

Ігри-інсценування казок, імпровізації, драматизації.

Мімікою, пантомімікою показувати різні стани погоди, води; настрої людей; різних тварин.

Програма складається з трьох етапів: підготовчого, повчального і творчого.

На кожному етапі робота проводилася по таких напрямах:

- розвиток творчої активності, уяви;
- розвиток образотворчих здібностей;
- розвиток пізнавальних процесів (мислення, сприйняття);
- розвиток емпатії, формування згуртованого колективу.

Підготовчий етап (5 занять).

Завдання :

1. Визначення рівня творчої активності, продуктивності уяви, нестандартності мислення.

2. Визначення рівня технічних умінь і навичок в художній діяльності. Знайомство з новими матеріалами, технологіями.

3. Визначення рівня розвитку сприйняття, різних видів пам'яті (зоровою, механічною), мислення (наочного, образного, логічного).

4. Визначення згуртованості групи, взаємовідносин дітей один з одним, з дорослими, розвиток емоційної сфери кожної дитини і колективу в цілому.

Робота на цьому етапі проводилася у формі занять, ігор, переважно у спільній діяльності для визначення особливостей дітей. Окрім закріплення раніше вивченого, увага акцентувалася на незвичайних сторонах звичних речей через спостереження природи, малювання на основі шаблонних заготовок. Зверталася увага на розвиток спостережливості, образної пам'яті, уміння передавати образи через малювання.

Повчальний етап (10 занять) містив такі завдання :

1. Знайомство з новими способами прояву уяви. Активний розвиток фантазії.

2. Навчання новим умінням, вдосконалення раніше вивчених.

3. Збагачення новими знаннями, спільне цілеспрямоване спостереження у повсякденному житті, розвиток пізнавальних процесів у різних видах діяльності.

4. Спільні ігри, виконання колективних завдань, проведення змагань. Розвиток емоційної сфери, створення сприятливого мікроклімату в групі.

Заняття і ігри на цьому етапі проводилися переважно у регламентованій діяльності. Дітей знайомили з нетрадиційною технікою (граттаж, манкографія, монотипія, обрив, розмив, набризк, малювання по сирому та ін.), що сприяло розвитку асоціативного мислення,

збагаченню вражень через образи природи. Формування згуртованого колективу і розвиток емпатії відбувалося в рухливих і сюжетних іграх.

На творчому етапі (6 занять) вирішувалися такі завдання :

1. Самостійне застосування отриманих дітьми знань, вигадування ними нових форм отримання нестандартних рішень.

2. Закріплення отриманих умінь і навичок. Спрямованість на самостійний підбір і реалізацію задуму з різних матеріалів.

3. Спрямованість на самостійне добування знань, аналіз отриманої інформації.

Зміст роботи : заняття, ігри переважно в самостійній діяльності. Завдання на творче застосування отриманих умінь і знань через пропозицію теми або шаблону, самостійний вибір дітьми засобів і способів малювання, ігор, уміння домовлятися між собою. Розвиток продуктивності і швидкості мислення через прийом змагань, уміння відстоювати свою позицію.

Значні результати виявлено особливо в ході реалізації таких напрямів, як розвиток творчої активності, зацікавленості і навчання деякій нетрадиційній техніці, розвиток емпатії. Для дітей найцікавішою виявилася можливість використання різних матеріалів в роботі і можливість творити, самостійно застосовувати отримані знання, уміння і придумувати щось своє, нове. Найбільш зацікавила дітей техніка граттажа і монотипії; вподобаними і такими, що найбільш вдалися, виявилися техніка манкографії і робота з сіллю, найбільш складними – техніка набризку і розмиву.

Найбільш потужним засобом впливу на дітей з метою збагачення їх вражень є навколишня природа : краса зимового пейзажу, безмовність сплячого лісу, живе весняне пробудження.

Розширення кругозору, розвиток пам'яті, мислення, сприйняття відбувається ефективніше, коли дитина дивується, виявляє нове в звичних речах, коли їй радісно і дається простір для прояву власної активності. Саме на самостійне, але таке, що підводиться педагогом, дослідження, спостереження, сенсорне обстеження природних явищ і предметів, об'єктів навколишньої дійсності, малювання, передачу образів, що відповідають інтересам і здібностям кожної дитини окремо, і була зроблена головна ставка в реалізації програми. Початок реалізації провідної мети програми – навчити дитину діяти згідно своїй натурі, а педагогові враховувати індивідуальні особливості малюків у будь-яких видах діяльності, зроблено, але для її повного розкриття потрібне подальше її впровадження в практику.

Для реалізації програми по здійсненню індивідуального підходу, звичайно, потрібні ближчі стосунки з педагогом, таку програму повинен проводити постійний вихователь, що добре знає індивідуальні особливості дітей групи.

Список літератури :

1. Квач Н. В. Развитие образного мышления и графических навыков у детей 5 - 7 лет : пособие для педагогов дошкольных учреждений / Н. В. Квач; Науч. ред. Безруких М. Н. – М. : ВЛАДОС, 2001. – 274 с.
2. Комарова Т. С. Коллективное творчество детей. Учебное пособие / Т. С. Комарова, А. И. Савенков. – М. : Российское педагогическое агентство, 1998. – 200 с.
3. Кулачківська С. Є. Я – дошкільник : вікові та індивідуальні аспекти психологічного розвитку / С. Є. Кулачківська, С. О. Ладивір. – К. : Нора-Прінт, 1996. – 108 с.